



بررسی عوامل محبوبیت اربعین حسینی؛ اربعین پیام روشن ظلم ستیزی است

اولین و اساسی‌ترین عامل محبوبیت اربعین وجود مقدس اباعبدالله الحسین (ع) است. چنانکه رسول خدا فرمود: همانا به سبب قتل حسین حرارتی در قلب‌های مؤمنان است که هرگز سرد نخواهد شد.

اولین و اساسی‌ترین عامل محبوبیت اربعین وجود مقدس اباعبدالله الحسین (ع) است. چنانکه رسول خدا فرمود: همانا به سبب قتل حسین حرارتی در قلب‌های مؤمنان است که هرگز سرد نخواهد شد. به گزارش خبرگزاری مهر، اربعین سید و سالار شهیدان (ع) دارای ابعاد گوناگونی است. عواملی در اربعین وجود دارد که باعث اقبال عمومی شده است. در متن زیر ابعادی از اربعین حسینی بررسی می‌شود.

اربعین اباعبدالله (ع) را می‌توان از چند منظر به تماشا نشست:

از نگاه آنان که بیرون از مذهب و دین به این مراسم کم‌نظیر نگاه می‌کنند. اینان، برخی آن را نفی می‌کنند، برخی شگفت‌زده می‌شوند.

از نگاه آنان که درباره‌ی انحصار مراسم اربعین می‌پرسند چرا این مراسم فقط برای امام حسین (ع) برگزار می‌شود و برای دیگر معصومان و حتی برای رسول خدا چنین مراسمی برگزار نمی‌شود.

از نگاه عالمان که به این مسئله پاسخ می‌دهند. آنان احیای دین در حرکت اباعبدالله، بزرگ و منحصر به فرد بودن مصیبت، رسیدن اهل بیت (ع) اسیر به کربلا در روز اربعین، تقابل با کوشش دشمن در به فراموشی سپردن حرکت کربلا را در زمره انحصار این مراسم به اباعبدالله (ع) می‌دانند. از همه مهمتر سخن معصوم که زیارت اربعین را در زمره نشانه‌های ایمان برشمرده است. از نگاه مورخان که درباره‌ی چند و چون زیارت جابر در روز اربعین و امکان یا استبعاد رسیدن اسرا در بیستم صفر به کربلا بحث می‌کنند.

از نگاه مؤمنان و دل‌دادگان به اهل بیت (ع) که خود را وارث میراثی تاریخی می‌دانند. میراثی تاریخی در میان مناسک دینی که مؤلفه‌ها و گستره‌ی متمایز و اعجاب انگیز است.

من از این منظر به اربعین نگاه می‌کنم. اربعین به مثابه میراثی تاریخی در میان مناسک شیعی با مؤلفه‌ها و گستره‌ی متمایز و اعجاب‌انگیز.

در اربعین عواملی وجود دارد که سبب محبوبیت و اقبال عمومی شده است:

1. اشتیاق و حرارت قلبی مؤمنان نسبت به اباعبدالله (ع)

اولین و اساسی‌ترین عامل محبوبیت اربعین وجود مقدس اباعبدالله الحسین (ع) است. چنانکه رسول خدا فرمود: «إِنَّ لِقَتْلِ الْحُسَيْنِ حَرَارَةً فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لَنْ تَبْرُدَ أَبَدًا؛ همانا به سبب قتل حسین حرارتی در قلب‌های مؤمنان است که هرگز سرد نخواهد شد». (مستدرک الوسائل، ج 10 ص 318) این عامل محور همه‌ی مراسم و مناسک مربوط به امام حسین است. مراسم و مناسک مربوط به سیدالشهداء همواره با اقبال عمومی و با شور و حرارتی خاص همراه بوده است.

2. همگانی بودن اربعین

عامل اساسی دیگر همگانی بودن اربعین است. ممکن است در میان مراسم مربوط به اباعبدالله هر کس یکی از آنها را بپسندد. برای مثال، همه سینه‌زن یا زنجیرزن نیستند؛ ولی راهپیمایی و زیارت اربعین همگانی است. هر ذائقه‌ای در هر سن و موقعیتی با آن ارتباط برقرار می‌کند. از این رو، مراسم اربعین زمینه‌ی به مراتب مساعدتری برای همگانی شدن دارد.

3. نجوای شیدایی با زبان بدن

دلدادگان اباعبدالله (ع) و خاندان رسالت در این راهپیمایی با همه‌ی جسم خود نسبت به آن وجود مقدس ابراز ارادت می‌کنند. آنها جسم خود را فرسنگ‌ها راه می‌برند تا به مشهد شریفش برسند. این نوعی سخن گفتن و انتقال پیام با زبان بدن است. یک زائران اربعین دلدادگی خود را با بدن خسته و رنجور خود روایت می‌کنند. در این راهپیمایی طولانی در هر گام و در هر تپش و با هر نفس، جلوه‌ای از شیدایی به آن امام تجلی می‌کند. گویی زبان بسته‌اند تا پیام عاشقی از قلب داغ‌دار و تفتیده‌ی آنها با همه‌ی جسم و جان‌شان بازگو شود.

1. پیام روشن ظلم ستیزی

حرکت همگانی اربعین حاوی پیامی روشن برای ظالمان است. اساس این حرکت همراهی نظری و عملی با امام مظلوم و برائت از ظالمان است. زیارت اربعین به شکل آشکاری برای همه‌ی جهانیان این پیام را ارسال می‌کند که شیعه همواره پیوند خود با امام معصوم را حفظ می‌کند و به پیروی از سیدالشهداء هرگز با ظالمان کنار نخواهد آمد. این حرکت پیام آشکار و روشنی علیه ظلم است. پیامی که در نهایت نرمش شکل می‌گیرد؛ ولی در درون خود سخت‌ترین و محکم‌ترین پیام را حمل می‌کند.

2. شهود هویت جمعی

شیعیان در اربعین بیش از هر مراسم دیگری هویت جمعی خود را مشاهده می‌کنند. هر یک از مؤمنان افزون بر نجوای فردی با

امام خود از طریق بدن و راهپیمایی طاقت‌فرسا وقتی با دیگر زائران همراه می‌شود بعد جمعی هویت خود خود را شهود می‌کند. بعد جمعی هویت شیعیان و همگرایی آنان در این راهپیمایی در نهایت لطف است. چنین لطائفی در میان جوامع بشری کم‌نظیر و بسا بی‌نظیر است. همگرایی در زائران به نوعی و در کسانی که از زائران پذیرایی می‌کنند به نوعی دیگر است. زائران با انبوهی و اهتمام فوق‌العاده به پیمودن راه و پذیرایی‌کنندگان با احسان و اکرام فوق‌العاده زائران هویت جمعی شیعه را به گونه‌ای معنی‌دارتر از هر گروه انسانی دیگری متجلی می‌سازند.

3. شکوه مظلومانه

به رغم این همه فتاوی جاهلانه و قساوت‌آمیز برخی تکفیریان و خون‌ریزی و سفاکی برخی پیروان آنان، آیا در جایی شنیده یا دیده‌اید که یکی از عالمان شیعه به هتک جان، مال و عرض دیگر مسلمانان فتوا داده باشد. این نیست مگر به لحاظ اینکه شیعیان حقیقتاً پیروان پیامبر رحمت‌اند. پیامبری رحمت عالمیان است. «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ» تو را جز رحمتی برای جهانیان نفرستادم» (انبیاء/ 21، 107). اینان شیعه‌ای امامی‌اند که رسول خدا(ص) او را مصباح هدایت و سفینه‌ی نجات نامیده است. این جریان بزرگ و تجلیات شگفت هویت جمعی در آن یکی از جلوه‌های شکوه مظلومانه‌ی شیعیان است.

4. دریای جاری معرفت و عاطفه

حرکت زائران اربعین دریای جاری معرفت و عاطفه است. معرفت و عاطفه نسبت به حجت خدا و نسبت به پیروان حجت خدا. شما در همه‌ی مسیرهایی منتهی به حائر حسینی که زائران در آن در حرکت‌اند چهره‌ی پرفروغ و روشن معرفت و عاطفه‌ی شیعی را مشاهده می‌کنید. این معرفت سرشار از عاطفه را در کمتر جایی شاهدیم.

5. بالندگی پیوند با اهل بیت (ع)

یکی دیگر از عوامل جذابیت و اقبال عمومی نسبت به اربعین ظهور بالندگی پیوند با اهل بیت مظلوم رسول خداست. شیعه خلاقیت در پیوند با آل رسول را به اوج خود رسانده است. آنها به جای تهاجم و خشونت نسبت به دیگران، بیش از هر چیز به امام خود، به یکدیگر و به دیگران مهرورزی می‌کنند.

اربعین همه‌ی این‌ها هست و بسیاری دیگر که این گفت و گو را مجال آن نیست.*

*نویسنده: حجت الاسلام والمسلمین سعید بهمنی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی